

Hvat nú?

Oddagrein

OKKARA fiskimálaráðharri, sum í dag skal hava fund við norðmenn um trupulleikarnar, sum hava tikið seg upp millum Føroyar og Norveg í sambandi við veiðuna í Loynikrókinum, hevur onga lætta uppgávu. Uttan mun til hvat ein heldur um spurningin, so er tað ein torfør uppáva, sum Ivan Johannesen fer undir í Keyptmannahavn í dag. Spurningurin er hvørji ráð froyingurin hevur til hansara. Og her vil tað helst vera so, at ráðini ganga báðar vegir. Onkur sigur, at froyingar eiga at ganga norsku krøvunum á møti, meðan onnur, og tey sýnast at vera í storum meiriluta, vilja ráða okkara politikarum til at gera norðmonnum greitt, at vit ganga ikki undir teirra krøv.

Í FØROYUM hevur tað verið so, at mong hava valt støðu í hesum máli eftir, har tey búgva. Vit hava t.d. sæð, at norðingar hava verið fyrri at semjast við norðmenn, tí langafaratrolararnir hoyra til har. Nú vilja tó fleiri og fleiri vera við, at vit missa als ikki so nógv við onga avtalu at hava við norðmenn. Er hetta so, tá er nógv broytt. Tí fyrr hevur tað verið so, at fortreytin fyrri at kunna verðveita kvoturnar hjá teimum stóru trolarunum hevur verið tann, at vit høvdu avtalu við bæði russar og norðmenn.

TAÐ er stórt spell um semja ikki fæst við norðmenn nettup nú tá móguleikin fyrri at menna samvinnuna í Norðuratlantshavi eftir norsku niðarkvøðuna átti at verið størri enn nakrantíð. Tað er greitt, at flestu froyingar eru í øðini inn á norðmenn, nú teir hótta við ikki at skriva undir nýggjan sáttmála ganga vit ikki ikkavi teirra um landingarbann á møti. Vit hava higartil havt ta støðu, at tað var rætt at taka russisku og norsku ávaringarnar í álvara, út frá tí sannroynd, at tað hevur verið mett frá politiskari síðu at vera ein vanlukka fyrri fjarfiskiflotan fóru norðmenn og russar bráðdliga at skerja kvoturna. Vit hava so longu sæð, at russar hava lutvíst skert kvotuna, tí vit hava ikki lurtað eftir teirra ávaringum um landingarbann. Nú hótta norðmenn við tí sama. Mem um somu tíð kemur fram, at stóru trolararnir kunnu klára seg uttan at hava sáttmála við norðmenn. Tað broyttir støðuna. Tó loyva vit okkum at ivast í hesum og halda, at tað er sera sera umráðandi, at okkara myndugleikar bera seg rætt at og fara hóvliga fram, tí vit og norðmenn hava so sanniliga nógv at samstarva um. Ikki minst eina tryggjan av røktini av stóru felagsstovnunum í Norðuratlantshavi. Tað má so sanniliga eisini hava okkara áhuga, at fremmandir ikki koma og niðurfiska stovnararnar á hesum leiðum, stovnar, sum okkara eftirkomarar eisini skulu liva av. Allir upplýsingar mugu á borðið m.a. um rættin hjá norðmonnum at krevja landingarbann, um fiskiskapin í Smoguni osfr. Latíð okkum og norðmenn finna rætta steivið

Sosialurinn

Gransking, samstarv og trúvirði

Sjónarmið

Tað er ein álvarsom ábyrgd landsins leiðandi menn átaka sær, tá ið teir taka knív í hond og setast at sneiða og kuta burtur av tí virkseimi, sum gjøgnum árin er bygt upp á hægri granskingar- og undirvisingarstovnum her á landi, og enn tá eru til reiðar at avhøvda partar av hesum virkseimi.

Ein av hesum stovnum er Føroyamálsdeildin á Fróðskaparsetrinum, sum við tógvið stríð og nærlagni í meir enn fjórðingsöld er bygd upp, og so við og við er vorðin einasti granskingarstovnur í heiminum, sum burturav tekur sær av vísindaligum granskingarvirkseimi innan føroyskt mál og bókmentir, á sama hátt sum tilsvandandi deildir á øðrum lærðum háskúlum fremja undirvising og gransking í sínum móðurmálum. Samstundis síggja vit, hvussu áhugin fyrri før-

oyskum sum universitetsfak alsamt veksur á fleiri av nevndum stovnum í hinum Norðurlondunum (og fyrri ein part aðrastaðni eisini), stovnar ið vit samstarva við á jøvnum fœti.

Tað er nevniliga so, at á tilsvandandi stovnum í grannalondunum, ið granska og undirvísir í norðurlenskum málum og bókmentum, er tað eitt ógvuliga sterkt ynski og verður hildið at vera av avgerandi týdningi fyrri teir, at tann føroyski parturin í norðurlenska mentanarhøpinum er við til at mynda heildina. Tí er gjøgnum hesi árin knýtt eitt net av fakligum bondum, sum báðir partar hava stórliga fyrri neyðini, vit og teir.

Pástandurin, ið stundum hoyrist, at tað ikki er so neyðugt við vælútbýgdum akademiskum granskingar- og undirvisingarmhvørvi her hjá okkum, tí tað tað hava teir aðrastaðni og at vit kunnu eins væl fara burtur at leita okkum út-búgving, heldur ikki og dugir ikki, og serliga ikki. tá ið tað kemur til

tær serføroysku greinirnar: føroyskt mál, føroyskar bókmentir, Føroya søgu o.s.fr. Hinir royna so væl, sum teir nú megna tað, at draga hesi føroysku evni inn sum partar av teirra undirvising og gransking, ið fer fram hjá teimum. Men teir gera tað oftast í neyvum samstarvi við tann granskingardeil, ið er vaksin fram her á landi. Teir vita, at her er ein faklig vitan savnað, sum teir kunnu leita til og oysa av (tí vit hava av nátturligum grundum nakrar fortreytir fram um teir).

Men kunnskaparstreymurin gongur so sanniliga eisini hin vegin, og í ikki minni mun. Tí fyrri okkum, ið liggja til tað avbyrgdir og við fáum fólkum (ofta bert einum) á sama fakøki, kennist mangan saknur á teirri fakligu breiddini, tað at tú kann bera tingi úrslit og tinar eygleiðingar saman við tað, ið onnur sita og totast við, og harvið

síggja tað í tí størri samanhanginum. Og ikki bara á teirri fakligu breiddini, men eisini á teirri fakteoretisku djúpdina, sum tað mangan kann vera ilt at halda dagfórda í tí fámenta umhvørvinum. Her er tað av ómetaligum týdningi, at vit hava holl samstarvsfólk, ið vit kenna og hava reguligt samstarv við.

Men tað má ikki gloymast, at hetta er samstarv millum fakfólk á jøvnum fœti. Vit noyðast at vera seriøs samstarvspartur, ið tað gevur nakra meining at samarbeiða við. Tað álit merkja vit, at aðrir hava á okkum í dag. Men vit liva ikki upp til hetta krav, um tað lítla granskingarmhvørvi, ið her er fingið upp á fœtur, ikki verður livgað og fær frið og umstøður – ikki bara at ana – men at trívast og mennast.

Á Føroyamálsdeildini, tann 12.12.1994
Eivind Weyhe,
deildarleiðari

Lesarabrøv

Tí mæltu vit til eitt skattaprocent uppá 18

Betur fyrri borgaran í Tórshavnar og Argja kommunu, um minnilutauppskotið varð samtykt.

Týskvøldið 6. des. var býráðsfundur í Havn. Til samtyktar var ásetan av skattaprocenti fyrri 1995. Meirilutin hevði lagt figgarætlan, ið víðfærdi eitt skattaprocent uppá 19, meðan vit í minnilutanum mettu at skattaprocentið kundi verða eitt stig lægri.

Í høvuðsheitum vóru allir býráðslimir samdir um rakstrarætlanina í figgarætlanini, tí har er so nógv skarvað av, at illa ber til at taka enn meira.

Serliga var tað afturgjaldstíðin av lánum, vit ikki kundu semjast um.

Tey sjei, ið eru í meirilutanum, vildu at skuldin skuldi gjaldast aftur við 30 mill.

næsta ár, meðan vit seks í minnilutanum mettu, at 20 mill. er tað mesta, borgarin orkar at gjalda lánstovnunum aftur, soleiðis sum stóðan er.

Beinleiðis skuldarbyrðan hjá kommununum (Tórshavnar og Argja) er 460 mill. kr. Og við lættari rokning kann ein rokna, at meirilutans uppskot gevur eina afturgjaldstíð uppá gott 15 ár, meðan okkara uppskot vildi víðfærdi, at samanlagdu kommunurnar í Suðurstreymi vildu verði skuldarfríar eftir 23 árum.

Húsaegir, ið er í trongstöðu, leingir um avdráttartíðina til lánstovnar, fyrri at kunna liva eitt sømiligt liv. Sama mynstrið eigur kommunan at brúka, fyrri at hjálpa hart fyrispentu borgarunum. Lítli nýttar er í, at kommunan

skundar sær at gjalda niður lán, meðan borgarin fer á húsagang og rýmir av landinum.

Tað bleiv skotið okkum í skógvarnar, at okkara uppskot var óseriøst, tí býráðið kundi ikki bróta avtalur, ið gjørdar vóru við bankar og lánstovnar. Hetta meti eg vera sluttur. Lánveitarar hjá kommununum í Føroyum skuldu skammað seg, serliga teir føroysku.

Fyri fáum árum síðan høvdu bankarnir ein rentumarginal (tað er munurin á rentuni fyrri uppsparðu krónuna og ta lántu krónuna) uppá umleið 2 percent, meðan kommunurnar nú ofta gjalda ein rentumarginal uppá 6-7 percent.

Eg kann nevna, at meðan húsaegirinn betur um 7% í rentu til bankar og lánstovnar, verða kommunurnar noyddar

at gjalda 11-13% í rentu. Hesin grovi mismunur ger serliga galdandi fyrri teir føroysku lánveitararnar.

Í fjølmiðlunum skiftast bankastjórar at siga frá, at sethúsaegirinn kann leingja sær lánini upp til 30 ár, um hann er illa fyrri, so hví kann nakar ilskast inn á okkum býráðslimir, ið vilja veita ein hart tiltrondan lætta hjá tí fólki, ið her býr, við at leingja afturgjaldstíðina hjá kommununi til 23 ár. Kanska rættari hevði verið at langt afturgjaldstíðina til 30 ár og at tann hátt kunnu lækka skattaprocentið enn eitt stig.

Vinarliga

Jan Cristiansen,
býráðslimir